

6. Шматко Н. Д. Подходы к модернизации системы дошкольного образования детей с ограниченными возможностями здоровья / Н. Д.Шматко, Л. А.Головчиц, Е. А.Стребелева// Дефектология. – 2009. – № 1. – С. 19–23.

The author defines most important ways professional doing of specialist for special psychological-pedagogical education (profile – special psychology and pedagogy) at the system integrational education.

Keywords: modernization of the system special education; specialist for special psychological-pedagogical profile; integrational education; competentional way.

Отримано:12.07.2010

УДК 811.111'42

Л.О. Іванова, В.П. Халупко

Психолінгвістичні чинники негативної дії у процесі навчання німецької мови як другої іноземної

У статті описуються загальні психолінгвістичні закономірності, що перешкоджають ефективному оволодінню іноземною мовою і які слід враховувати у процесі навчання німецької мови, як другої іноземної мови, на базі англійської мови, як першої іноземної мови.

Ключові слова: інтерференція, позитивний перенос, мовна норма, комунікативна помилка.

В статье описываются общие психолингвистические закономерности, которые препятствуют эффективному овладению иностранным языком и которые следует учитывать в процессе обучения немецкому языку, как второму иностранному языку, на базе английского языка, как первого иностранного языка.

Ключевые слова: интерференция, положительный перенос, языковая норма, коммуникативная ошибка.

Сьогодні головною метою навчання іноземної мови є оволодіння іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування, залучення до іншої культури та участь у діалозі культур. Активний розвиток міжнародних стосунків української держави в усіх галузях народного господарства, освіти, науки, культури, спорту тощо

потребує підготовки вчителів/викладачів двох і більше іноземних мов, які володіють високою компетенцією у різних сферах своєї професійної діяльності, здатних навчати міжкультурному спілкуванню іноземними мовами. Наразі німецька мова, вивчення якої у нашій країні характеризується багатими та цінними традиціями, через цілий ряд історичних та інших причин все більше витісняється англійською мовою як першою іноземною, і набуває статусу другої іноземної мови. У зв'язку з цим виникає необхідність з'ясувати загальні психолінгвістичні закономірності, які слід враховувати у процесі навчання німецької мови, як другої іноземної мови (ІМ2), на базі англійської мови, як першої іноземної мови (ІМ1), що стало метою представленої статті.

Наукові розвідки вітчизняних та зарубіжних учених стосовно психолінгвістичних особливостей навчання іноземних мов (І.А.Зимня, А.А.Леонтьєв, Г.В.Колшанський, Є.С.Ільїнська, Н.В.Вітт, І.Л.Бім, В.В.Красних та інші) і власний досвід засвідчують, що проблеми багатомовного навчання мають складний характер.

По-перше, слід зважити на те, що навчання німецької мови, як ІМ2, на базі англійської мови, як ІМ1, відбувається в умовах контакту трьох мов: рідної мови (РМ), ІМ1 та ІМ2, що, в першу чергу, породжує дві закономірності:

- виникають проблеми міжмовної інтерференції (негативної дії) не тільки з боку рідної мови при оволодінні ІМ2, але і з боку ІМ1, яка охоплює всі мовні рівні: від фонетичного, лексичного, граматичного до орфографічного;
- разом з тим з'являються також великі можливості позитивного переносу.

Коротко охарактеризуємо ці явища. Опис, який подається нижче, не претендує на повноту і переслідує лише ілюстративні цілі. Спершу розглянемо сутність поняття «інтерференція». Даний термін використовують дві науки: психологія і лінгвістика. Психологи розуміють його як виникнення перешкод і перепон унаслідок переносу навичок і вмінь із однієї діяльності в іншу. Оскільки мовлення є психічною діяльністю, та термін згодом почали застосовувати у лінгвістиці та методиці викладання ІМ стосовно мовленнєвої діяльності і розглядати його як процес, що гальмує засвоєння нерідної мови у процесі переносу мовленнєвих навичок із рідної мови в ІМ або із ІМ1 до ІМ2 (2, с. 48).

Через наявність між контактуючими мовами, у нашому випадку, (РМ, ІМ1, ІМ2) звукових, структурних і семантичних відмінностей міжмовна інтерференція виявляється на всіх рівнях мови, яка обумовлюється недостатнім володінням мовних значень різного рівня і способів їхнього вираження. Наприклад, загальна відмінність

у формі звукового знакового продукту РМ, ІМ1, ІМ2 впадає у вічі будь-якого стороннього спостерігача, який не володіє жодною із зазначених мов. Для більш детального порівняння слід знати особливості фонемних та інтонемних складів контактуючих мов, їхню ритміку, щоб з'ясувати ті чинники, які викликають фонетичну інтерференцію.

Фонетична міжмовна інтерференція може виникнути через недотримання звукових та інтонаційних відмінностей між контактуючими мовами, тобто через помилкове встановлення відповідностей між ними, що виявляється у межах, коли звуки іноземної мови замінюються нехарактерними для неї звуками рідної мови. Так, наприклад, при вивченні артикуляційної бази німецького вокалізму слід обов'язково особливу увагу звертати на її відмінності від артикуляційної бази українського вокалізму, які обумовлюють основні труднощі і помилки в українців під час артикуляції голосних німецької мови.

Різниця полягає, в першу чергу, в наявності екстремальних артикуляцій, більшому напруженні м'язів під час артикуляції довгих голосних, енергійніших рухах губ (лабіалізації і розтягуванні) та наявності сильного приступу і сильного відступу. Сильний приступ виникає у випадку, коли щільно зімкнені голосні зв'язки розкриваються з гортанним шумом перед початком звучання голосного. Правильний шум сильного приступу нагадує шум мильної бульки, що лопається. При новому приступі голосні зв'язки злегка змикаються перед вібрацією і гортанний шум не виникає, а на слух сприймається лише пауза, затримка, що передує звучанню голосного. Завдяки паузі голосний вичленовується у мовному потоці, ніби починається заново. Розкриття рота (щеплений кут), теж дещо більше, ніж під час артикуляції українських голосних. Ці відмінності визначають особливості діяльності язика, губ і гортані. Для їхнього правильного засвоєння виконують вправи мовної гімнастики, а також вправи на конкретні явища фонетики німецької мови.

Крім цього, як свідчить практика, українцям важко дається передусім напруженість та закритість голосних високого та середнього піднебіння [u:] [o:] [i:] [e:], натомість набуло поширення неправильне уявлення, ніби ці голосні важко засвоюються через те, що вони довгі. Проте вимовити ці голосні подовжено українцеві не важко, тому що в українській мові можлива емоційна тривалість й українські голосні можуть в окремих випадках тривати довше, ніж німецькі (пор.: ось воно-о-о що-о-о!). Тому слід звернути увагу на те, щоб німецькі голосні [u:] [o:] [i:] [e:] вимовлялися достатньо напружено та закрито. Вимова з недостатньою напруженістю артикуляції може призвести до помилкового дифтонгоїдного вимовляння цих монофтонгів (8, с. 212).

Короткі голосні за своєю артикуляційною будовою наближені до українських голосних, проте через наявність сильного відступу вимовляти їх українцям набагато важче, ніж довгі голосні. Як і у випадку з довгими голосними, короткість голосного засвоюється легше, важко даються інші фонетичні явища, які співіснують із короткістю, зокрема сильний відступ, пов'язаний з явищем сильнопочатковості наступного приголосного.

У системі консонантизму німецька й українська мови мають більше спільних рис, ніж у системі вокалізму. Проте типовою помилкою для українців є, наприклад, застосування правил регресивної асиміляції за дзвінкістю на стику двох морфем [пор. нім.: *daz bu:x*] або вимовляння дзвінких приголосних німецької мови у кінці слів та морфем, пор.: нім. Tag [*ta:k*]. Зазначимо також, що нейтралізація німецьких дзвінких фонем у кінці слів не допускається в англійській мові, що, у свою чергу, закономірно обумовлює фонетичну інтерференцію в ІМ2 за диференційними ознаками «дзвінкість-глухість», пор.: англ. bad [*béd*], нім. Rad [*ra:t*].

Однією із диференційних ознак, що притаманні лише українській (російській) мові, є протиставлення приголосних за палаталізованістю – непалаталізованістю, наприклад, укр. сад-сядь, рос. кров-кровь. Оскільки ця ознака відсутня в ІМ1 та ІМ2, де усі приголосні тверді, українця важко відівчити від палаталізації приголосних перед голосними переднього ряду. Натомість аспірація [p], [t], [k] засвоюється відносно легко, проте з часом може нівелюватися під впливом артикуляційних навичок української мови.

Типовою інтонаційною помилкою є, наприклад, вимова німецьких питальних речень без питального слова за аналогією з українською моделлю (підвищено-пониженим тоном: “*Чи навчається Ви в університеті?*” замість підвищення тону до кінця речення, що типове для німецької інтонаційної моделі: *Studieren Sie an der Universität?*)

Значні відмінності існують між граматичними будовами РМ, ІМ1 та ІМ2, зокрема: різниця у кількості граматичних категорій, їхніх семантичних об'ємів та широти вживання, відмінності у структурі простого та підрядного речень, різна ступінь свободи порядку слів у контактуючих мовах, комунікативній перспективі речення тощо стають причиною інтерференції.

Така помилка, як “*Er trägt starke Brillen*” (замість: “*Er trägt eine starke Brille*”), виникає внаслідок того, що німецький іменник “*die Brille*” вживається тільки в однині, на відміну від українського слова “окуляри”, які представляє іменникову групу множинності (пор.: нім. die Tür – die Türen, укр. двері.; die Schere – die Scheren – ножиці; die Zange – die Zangen – щипці та ін.).

Доволі часто зустрічаються помилки на стадії побудови словосполучення і речення – може бути невірно вжите дієслівне керування, вибрана часова форма дієслова, порядок слів тощо, пор.: нім. „***auf** die frische Luft gehen“ → „**an** die frische Luft gehen“; „***in** die Toilette gehen“ → „**auf** die Toilette gehen“. На відміну від німецької, а також російської мов, де предикативний прикметник знає два морфологічні варіанти (відмінювана форма – невідмінювана форма), в українській мові предикативний прикметник має завжди флективну форму, пор.: нім. „Der Weg war kurz (ein kurzer)“; рос. „Путь был коротким (короток)“; укр. „Шлях був короткий“.

Лексична міжмовна інтерференція може виникнути під впливом різних причин:

- через різні способи вираження понятійного змісту у контактуючих мовах, внаслідок чого одному українському слову відповідають декілька німецьких слів, наприклад: укр. „**призначати**“ – нім. „festlegen, festsetzen, feststellen“; укр. „**спрямовувати, керувати**“ – нім. „leiten, lenken“ та інші. У рідній мові дані поняття виражаються уніфікованим способом, а в німецькій мові – диференційним;
- через різницю семантичних меж вживання еквівалентних слів у контактуючих мовах. Пор.: укр. „я люблю його (природу; читати; м'ясо; коли мені допомагають)“; нім. „Ich liebe ihn. Ich liebe die Natur“. Але: „Ich lese gern. Ich esse gern Fleisch. Ich sehe gern, wenn man mir hilft“ та інші;
- через різну семантичну сполучуваність слів. Пор.: укр. „дорого коштувати“, нім. „viel kosten, teuer sein“, проте помилково „teuer kosten“; укр. „досягнути високих результатів“ – нім. „hohe Resultate erziehen“, а не „erreichen“.

До інших чинників, які зумовлюють явище інтерференції, слід віднести внутрішньомовну інтерференцію, змішану інтерференцію, порушення мовної норми, порушення комунікативної норми, які можуть нашаровуватися одне на одного і у багатьох випадках перешкоджати встановленню джерела інтерференції (2, с. 53).

Ілюстрацією змішаної інтерференції можуть слугувати, наприклад, українські словосполучення „культурна людина“, „культурні відносини“, „культурна рослина“, що для німецької мови є помилкою: „Er ist ein kultureller Mensch“, вірно: „Er ist ein kultivierter Mensch; er ist ein Mensch von Kultur, а також: „die kulturellen Beziehungen“, але: „Zuchtpflanze“ та інші.

При порушенні мовної норми в ІМ2 спостерігаються інші типи інтерференції, зокрема:

1. „Er lief, ohne niemand zu bemerken“, замість: „ohne jemand zu bemerken“ – наддиференціація;

2. „*Ich habe die Schuhe repariert*“, що мається на увазі: „*Ich habe die Schuhe reparieren lassen*“ – недодиференціація;

3. „*Ja, kein schlechtes Wetter heute*“, замість: „*Nein, kein schlechtes Wetter heute*“ – реінтерпретація відмінностей (2, с. 54-55).

Інтерференція, яка виникає внаслідок негативного впливу РМ та ІМ1, різною мірою впливає також на розвиток мовленнєвої діяльності ІМ2 та на частотність виникнення негативних явищ у мові. Практикою доведено, що зменшення негативної дії РМ та ІМ1 на ІМ2 залежить як від рівня мовленнєвого розвитку в РМ і свідомого володіння нею, так і від рівня володіння ІМ1: чим краще студент володіє ІМ1, тим менше явищ інтерференції виникає у нього і тим більше з'являється можливостей у нього для позитивного переносу. Низький рівень мовленнєвого розвитку в ІМ1 може гальмувати процес оволодіння ІМ2.

Пояснити це явище можна тим, що знання тільки мовної норми «у чистому вигляді» не завжди достатні для творення вислову, оскільки вибір мовної форми для мовленнєвого процесу диктується комунікативною вимогою – зрозуміло розкрити смисл ситуації спілкування. Відповідно, у процесі творення вислову виділяється три стадії: пошук класу необхідних одиниць, які виражають дане поняття; вибір серед членів класу лексем, які повністю відповідають стилістичним вимогам; сполучення слів і кінцеве оформлення фрази згідно з синтаксичними правилами іноземної мови.

Очевидно, що помилка може з'явитися на будь-якій стадії: той, хто склав вислів не рідною для нього мовою, може вибрати неправильну лексичну форму, яка неадекватна комунікативній інтенції, пор.: нім. „*Wir haben den Termin festgestellt*“ (вірно: „*festgesetzt*“). Запізнившись на заняття, студент замість вислову: „*Entschuldigen Sie mir bitte meine Verspätung*“, як правило, вживає фразу: „*Erlauben Sie bitte?*“, яка за своєю синтаксичною будовою є правильною, проте невірно пов'язана із мовленнєвою ситуацією.

Існує декілька причин помилкового вибору лексичної одиниці: а) студент не знає, яка із набору ЛО, що розкривають той самий смисл, найбільш частотна і стандартна для даної мовленнєвої ситуації; б) він погано знає або зовсім не відчуває стильову забарвленість слова, вважаючи, що використовує стилістично нейтральні загальноживані мовні одиниці (пор.: *Hau ab! Zisch ab! Mach dich dünn! Verzieh dich!* – дані накази звучать вульгарно стосовно нейтрального вислову „*Du sollst weggehen!*“; в) студент плутає близькі за фонетичним оформленням, але абсолютно не пов'язані за смислом слова (наприклад, група іменникових або дієслівних омонімів у німецькій мові).

На нашу думку, як фахівців іноземної мови, особливої уваги заслуговують проблеми комунікативних помилок, що виникають при недостатньому мовному взаєморозумінні учасників комунікації і які можуть утруднювати розуміння висловлювання або породжувати перекручування змісту вислову та його неправильну інтерпретацію. Ця проблема була предметом розгляду у багатьох наукових розвідках і наразі активно досліджується у рамках міжкультурної комунікації (4; 6; 7 та інші). Доведено, що саме помилки інфонова в процесі зародження та сприйняття мовлення є основною причиною комунікативних невдач у спілкуванні з носіями мови. Із типологічної класифікації комунікативних помилок (технічні помилки, системні помилки, дискурсивні помилки, етикетні помилки, стереотипні помилки, енциклопедичні помилки, ідеологічні помилки) варто виділити найбільш стандартну комунікативну помилку тих, хто вивчає іноземну мову – це неприродність і перебільшена «літературність» мовлення, що пояснюється незнанням стандартів природного мовленнєвого процесу (7, с. 97). Як зазначається, це явище притаманне всім студентам, які вивчали іноземну мову у вітчизняних вишах і користувалися навчальними посібниками із штучними за змістом діалогами і навчальними текстами (7, с. 100). У мовленні природних носіїв мови виділяється система лексичних, синтаксичних та інтонаційних засобів, яка використовується для надання мові природного характеру. Дана система та способи її живання повинна обов'язково вивчатися на заняттях з ІМ. До лексичних засобів слід віднести використання надлишкових елементів (наприклад, нім. частки *mal, da, schon gut*, особовий займенник *du* тощо: *Sieh, da! Siehst du! Denkt mal einer an! u.a.m.*; в укр. мові: *Подивись-но! Ти дивися! Подумати лишень! та інші*).

Як синтаксичний засіб може виступати інверсія (нім. *Und weg ist er!*; укр. *Дим і нитка за ним!*), для вираження експресивності інтонаційними засобами акцентуються найважливіші компоненти монологу або діалогу, які ставляться на початку фрази (наприклад: *Glücklich war sie gestern!*) тощо.

Короткий огляд явища інтерференції засвідчує, що воно є об'єктивно існуючим явищем негативної дії, яке виникає при вивченні будь-якої іноземної мови і викликає труднощі та порушення процесу комунікації.

Подолання інтерференції є надзвичайно важливою проблемою у практичній діяльності викладача і без її успішного рішення та застосування ефективних методів роботи з метою її подолання не може йтися про підвищення ефективності викладання іноземної мови.

Натомість, аналізуючи вплив рідної мови (РМ) та першої базової іноземної мови (ІМ1) на ІМ2 (німецьку) наголосимо, що він може мати також позитивний характер, що створює великі можливості для позитивної дії або переносу.

Позитивний перенос може спостерігатися на трьох рівнях: а) мовленнєво-мисленнєвому; б) мовному; в) рівні навчальних умінь і навичок (1, с. 6). Коротко розглянемо їх.

– Активізація мовленнєво-мисленнєвої діяльності того, хто вивчає іноземну мову, прямо пропорційно залежить від чисельності вивчених іноземних мов, а саме: чим більшою кількістю мов володіє людина, тим розвинутішими є її мовленнєво-мисленнєві механізми (наприклад, короткочасна пам'ять, зорові та слухові механізми сприймання, механізми вибору та комбінування, механізми продукування у процесі говоріння і письма та інші). Вищезазначене підтверджується шкільною практикою навчання іноземних мов, яка засвідчує, що труднощі оволодіння кожною новою іноземною мовою зменшуються приблизно вдвічі, порівняно із зусиллями, що затрачені на вивчення попередньої мови (9, с. 37).

– На рівні мови схожі лінгвістичні явища у РМ і в ІМ1 переносяться на ІМ2 і тим самим полегшують їхнє засвоєння. У лексичному аспекті варто відзначити високу ступінь спільності планів змісту РМ, ІМ1 та ІМ2: склад і зміст понять значною мірою співпадають, що є типовим явищем для багатьох сучасних мов. Схожість лексичних одиниць можна пояснити двома обставинами: спільністю походження слів, що зумовлена спорідненістю мов; наявністю слів, які запозичені однією мовою з інших або двома (трьома) мовами із загального спільного джерела (джерел). Випадки першого типу для РМ, ІМ1 та ІМ2 небагатовчисельні (пор.: укр. сестра, англ. sister та нім. Schwester; укр. свиня, англ. swine, нім. Schwein; укр. мама, англ. mother, нім. Mutter) та інші. Вони більш типові для ІМ1 та ІМ2, які дуже близькі за походженням і представляють групу германських мов. Наразі у німецькому лексиконі виділяється велика група запозичень із англійської мови, які відносяться до інтернаціоналізмів (пор.: Atom, Marketing, Whisky, Dollar, Kaviar, Halloween, Bar, Вьро, Chef, Manager) або функціонують як англо-американізми (пор.: Bestseller, Blackant, City, Container, Cocktail, Party, Design, Handicap, Hobby, Image, Hot dog, Make up, Job, Jackpot, Jeep, Star, Song, Team, Champion, Action, Fan та багато інших) (10; 11). Специфічні труднощі для студентів складають слова, що корелюють за формою, але різняться за значенням у РМ, ІМ1 та ІМ2 (пор.: укр. магазин, англ. magazine – журнал, нім. das Magazin – 1. склад, амбар; 2. журнал; укр. анекдот – коротка, смішна розповідь, нім. die

Anekdotе – коротка, гумористична розповідь про якусь характерну подію із життя видатних людей) (див. 3).

Форма писемного знакового продукту РМ, ІМ1 та ІМ2 виявляє значно більшу подібність, ніж звукова форма. Склад графем у трьох мовах частково співпадає (пор.: літери *a, e, o, i, k*) та майже повністю – в ІМ1 та ІМ2. Знаки пунктуації, система інтервалів, вживання малої та великої літер, заголовків тощо ідентичні у РМ, ІМ1 та ІМ2 і лише несуттєво різняться за функцією.

Типологія речень у РМ, ІМ1 та ІМ2 у цілому однакова (пор. поділ речень на розповідні, питальні, окличні тощо). Специфічними для української мови є типи автономних речень, що не містять суб'єктно-предикатної синтагми і не підлягають перефразуванню шляхом доповнення суб'єктом. Наприклад, укр. Світає. Сутеніє; нім. Es ddmert. З іншого боку, в українській мові відсутні формально-семантичні кореляти англійських речень із безособовими *there* та *it* і німецьким безособовим займенником *es*. Натомість типовими для англійської та німецької мов є конструкції із вторинною предикацією на кшталт англ. *I saw him run* та нім. *Ich sah ihn radfahren*.

– На рівні навчальних умінь та навичок йдеться про навчальні вміння, дії та прийоми, які дозволяють активізувати, зіставляти і систематизувати весь наявний мовний і мовленнєвий досвід, посилюють свідоме сприйняття мовних феноменів, розвивають «відчуття мови» і готують до вивчення наступних ІМ (12, с. 16). Позитивний перенос характеризується, у першу чергу, тим, що не потребує нової системи вправ. Вона може відрізнитися від ІМ1 лише специфікою самої мови і враховувати об'єктивні й суб'єктивні умови навчання ІМ2, а також обов'язково попередній досвід студентів у вивченні ІМ1 та РМ, ступінь спорідненості вивчуваних мов, елементи складності навчального матеріалу тощо. За нашими спостереженнями, відбивається специфіка вправ на характері самих вправ, формулюванні завдань, виборі опор і застосуванні наочності, а також на кількісному співвідношенні вправ для засвоєння необхідного навчального матеріалу. Відповідно, одним із принципів навчання ІМ2 повинно стати міжмове й міжкультурне порівняння і зіставлення, тому вправи для ІМ2 повинні включати навчальний матеріал РМ та ІМ1, а також залучати ці мови під час зіставлення / протиставлення, аналізу та обговорення навчального матеріалу ІМ2.

Список використаних джерел

1. Бим И.Л. Некоторые особенности обучения немецкому языку как второму иностранному на базе английского / И.Л.Бим // ИЯШ. – № 4. – 1997. – С. 6.

2. Бородулина М.К. Обучение иностранному языку как специальности (нем. язык) / М.К.Бородулина. – Москва: Высшая школа, 1975. – 260 с.
3. Готлиб К.-Г.М. Немецко-русский и русско-немецкий словарь “Ложных друзья переводчика” / К.-Г.М.Готлиб. – М: Советская энциклопедия, 1972. – 447 с.
4. Гудков Д.Б. Теория и практика межкультурной компетенции / Д.Б.Гудков. – М.: Гнозис, 2003. – 287 с.
5. Калашнікова Л.О. Вправи для навчання німецької мови як другої іноземної після англійської / Л.О.Калашнікова// ІМ. – № 2. – 2005. – С. 31-37.
6. Красных В.В. Основы психолингвистики теории коммуникации. Лекционный курс / В.В.Красных. – М., 2001. – 269 с.
7. Новикова Н.С. Коммуникативная норма и лингвистические проблемы межкультурной коммуникации / Н.С.Новикова. – Филол. науки. – № 2. – 2006. – С. 93-100.
8. Стеріополо О.І. Система фонем сучасної німецької мови та її реалізація в мовленні / О.І.Стеріополо// Науковий вісник Чернівецького університету. – Випуск 165-166. – Германська філологія. – Чернівці, 2003. – С.207-218.
9. Трофимова Т.А. Некоторые особенности обучения иностранному языку как третьему иностранному в гуманитарно-лингвистической гимназии / Т.А.Трофимова // ИЯШ. – № 2. – 1994. – С. 37-48.
10. Gardt A. Zur Bewertung der Fremdwörter im Deutschen (von 16. bis 20. Jh.) // Deutsch als Fremdsprache. – Nr 3. – 2001. – S. 133-142.
11. Heusinger S. Die Lexik der deutschen Gegenwartsprache. – München: Wilhelm Fink Verlag, 2004. – 303 S.
12. Neuner G. Deutsch nach Englisch. Übungen und Aufgaben für den Anfangsunterricht // Fremdsprache Deutsch. – 1999. – Nr. 8. – S. 16-21.

Summary: The article deals with the general psycholinguistic patterns that hinder effective learning a foreign language and which is considered in the process of teaching German as a second foreign language based on English as a first foreign language.

Keywords: interference, positive transference, language norm, communication error.

Отримано: 10.08.2010